

1.42 הוכחת מקומה של קדש

קורא יקר, עתה לאחר השלמת הסקירה של תוואי המסע, הגיע הזמן להוכיח את מיקומה של קדש.

קדש נזכרת במקרא בהקשרים רבים, והמיקום המוצע צריך להתאים לאילוצים הנובעים מכל אחד מהם:

❖ בתקופת אברהם:

← קדש נזכרת כאחד המקומות שעל מסלול כדרלעומר (עין-משפט).

← אברהם ישב בין קדש ושור.

← המלאך נגלה להגר ליד באר לחי-רואי, הנמצאת בין קדש ובין ברד.

❖ במסע יציאת מצרים:

← ההגעה הראשונה אל קדש:

✓ המרגלים חזרו אל קדש, ולכן מיקומה צריך להתאים למסלולם ולתיאורם.

✓ מיקום קדש צריך להיות ברצף המסע, דהיינו בין ריסה לבין הר שפר.

← ההגעה השנייה אל קדש:

✓ קדש צריכה להיות במדבר צין.

✓ מרים מתה בקדש ונקברה שם.

✓ בקדש התרחש נס המים (מי מריבה).

✓ המסע נע מקדש אל הור ההר, שם נקבר אהרון. קדש חייבת להיות סמוכה להר זה.

✓ שתי משלחות נשלחו מקדש אל מלך אדום.

❖ בימי כיבוש הארץ ע"י יהושע, העיר קדש נפלה בנחלת שבט יהודה, על יד אדום.

❖ בימי יהושע, קדש נזכרת כנקודת ציון על גבולות הארץ. כך גם בספר יחזקאל (פרק מז: 19).

מעבר לכל האיזכורים המקראיים הנ"ל, קדש נזכרת גם בדברי חז"ל ואף בתיאורי מלחמות זרות. ההוכחה היא ארוכה ומורכבת, הן בגלל ריבוי ההקשרים והן משום שהיא נשענת על טיעונים רבים. לכל טיעון מובאות אסמכתאות רבות וכל אסמכתא מצריכה הצגת פרטים רבים. חיוני שההוכחה תהיה סדורה על מנת שתהיה ברורה ומובנת, שכן אחרת מרוב עצים לא יראה היער.

עמדו לבחירתי כמה אופני סידור שונים, שעל פיהם ייבחנו ההקשרים בהוכחה, והחשובים שביניהם הם: עפ"י ציר הזמן (כמוצג ברשימה לעיל) ומן הקל אל הכבד. מצאתי שהדרך המובנת ביותר תהיה דווקא השנייה: מן הידוע והפשוט אל המצריך הוכחה והמורכב. לכן, בתחילה יידונו ראיות מיידיות (חלקן הוצגו ונדונו כבר לעיל), ובסוף יידונו ההקשרים המצריכים הנחת תשתית ראייתית שטרם הוצגה עד כה.

הוכחות בכלל (מתמטיות, אך גם אחרות) ניתן לסווג לשני סוגים: הוכחה פוזיטיבית והוכחה בדרך השלילה. הוכחה פוזיטיבית מביאה ראיות לאמיתות הטענה, בעוד הוכחה על דרך השלילה שוללת כל טענה אחרת, למעט הטענה אותה נדרש להוכיח. **בפרק זה אוכיח את מיקום קדש בדרך הפוזיטיבית.**

לאחר שתסיים את קריאת המחקר, תוכל (בכוחות עצמך) להציג גם הוכחה על דרך השלילה.

1.42.1 הפרכת הזיהוי השגוי של קדש



איור 108: עין קודיראת - המקום המזוהה כיום כקדש

אפשר היה למלא עשרות כרכים בתיאור החיפוש אחר קדש, וכיצד לבסוף נקבע מיקומה ב-'עין קודיראת'.

כבר מימי-קדם היתה מסורת שקדש נמצאת ליד פטרה. ואכן בראשית המאה ה-19, עם התחלת המחקר הארכיאולוגי, ניסו החוקרים לחפש אותה ליד פטרה, אך במפלס הערבה. לאחר שנכשלו, החלו לחפש אותה בין חצי-האי סיני לכנען.

אז החל מאבק מכוער בין החוקרים, כשהאחד מפרץ את הצעת הזיהוי של האחר. במאבק זה לא חסרו גם מניעים אישיים, מגמתיות שאינה מדעית, זיופי ממצאים ודיווחים כוזבים¹. אך למרות הכל, מקובל כיום להניח שקדש היא **עין-קודיראת**.

אלא שעין-קודיראת נבחרה מחוסר-ברירה,

רק מכיוון שלא נמצא מקום אחר, בין חצי-האי סיני לבין כנען, העומד בדרישות הנחת היסוד שהחוקרים קבעו לעצמם (ראה להלן "אסכולת סיני").

בחירה אומללה זו נעשתה למרות שאפילו החוקרים עצמם מודים שב-עין-קודיראת אין שום ממצאים מתקופת יציאת מצרים. להיפך, יש ראיות רבות מאוד לכך שעין-קודיראת איננה קדש².

להלן אציג **ראיות רבות** (מתוך עשרות) שמפריכות את זיהוי עין-קודיראת כקדש:

1. למרות חפירות ממושכות ומקיפות, לא נמצאו בחצי-האי סיני שום ממצאים מתקופת יציאת מצרים³. אך הדברים חמורים הרבה יותר! **בעין-קודיראת נשללה אפילו האפשרות** שהמקום קשור איכשהו ליציאת מצרים⁴, שכן הממצאים הקדומים ביותר בעין-קודיראת הם מאוחרים ליציאת מצרים (מהמאה ה-10 לפנה"ס בעוד שהיציאה ממצרים מתוארכת למאה ה-13 לפנה"ס).
2. עפ"י חז"ל, **קדש היתה הנקודה הכי מזרחית בארץ**⁵. הבט באיור הנ"ל, ותשפוט בעצמך:

האם עין קודיראת היא הנקודה הכי מזרחית בארץ?

להיפך, כמעט כל הארץ נמצאת מזרח לעין-קודיראת!!!

¹ המאמר "**אחד עשר יום מחורב**" מאת ידן רומן, מיטיב לתאר את אוירת התקופה והמאבק. ראה סקירה מפורטת יותר בספר "זוה גבול הארץ" (עמ' 148 ואילך) ובאתר האינטרנט: [Chronological History of the Search for Kadesh](#).

² מדהים עד כמה מוכנים חוקרים מסויימים להפליג על כנפי הדמיון, ו"לכופף" את האמת האובייקטיבית, ובלבד שלא להודות בכשלון הנחות היסוד שלהם. החמור הוא שסביב הנושא מתקיים קשר של שתיקה בין העמיתים האקדמיים, שכן מי מלבד העמיתים הללו יבוא ויטען להפרכת תיאוריה שגויה?

³ פרופ' פינקלשטיין: חפירות וסקרים חוזרים ונשנים שנערכו באזור קדש ברנע וצפון סיני לא העלו ולו ראייה קלה ביותר לפעילות בתקופת הברונזה המאוחרת, **אף לא חרס בודד**.

⁴ ראה את **מאמרו של רודולף כהן**, שביצע את המחקר.

⁵ רמב"ם: **איזו היא הארץ שהחזיקו עולי מצרים? מרקם שהיא במזרח ארץ ישראל ... (זרעים, תרומות, א, ט).**

וכן רבי יהודה: **מרקם למזרח, ורקם כמזרח (גיטין)**. ראה הרחבה בספר "זוה גבול הארץ" וכן בספר "כפתור ופרח".



3. נניח לרגע שעין-קודיראת היא אכן קדש. לאחר חטא המרגלים, נגזר על העם לחזור אל המדבר, הנמצא ממש מאחוריהם (לכאורה חצי-האי סיני). מדוע אם כן לא פנו אחורה? מדוע הצטרכו לעבור לאורך הערבה דרך יטבתה, עברונה ועציון-גבר? וכיצד הגיעו מעין-קודיראת אל הערבה? ולאן הלכו לאחר שהגיעו לעציון-גבר? הרי אי אפשר להגיע מעציון-גבר לחצי-האי סיני (לכאורה המדבר) אלא דרך עברונה, ואת המקום הזה הם כבר עברו!
4. מעיינות עין-קודיראת אינם יכולים לספק את צריכת המים של שלושה מליון איש, על צאנם ובקדם.
5. הטופוגרפיה בסביבת עין-קודיראת אינה מאפשרת חניה של אוכלוסייה כל כך גדולה.
6. למה לא זוהה אף אחד מהמקומות הנזכרים במקרא, בדרך אל קדש וממנה, ליד עין-קודיראת?
7. **אין שום מניעה** להכנס מעין-קודיראת ארצה. למה בכלל צריך לבקש ממישהו רשות?
8. ואפילו אם יש מניעה שם, **למה לא להיכנס ארצה בכל מקום אחר?**
9. ואם כבר מבקשים רשות, למה דווקא ממלך אדום **הרחוקה כל כך** (110 ק"מ, בקו אווירי)? האם הוא יכול למנוע ממישהו לעבור בעין-קודיראת, ועוד להביא לשם כוחות מזויינים, ככתוב במפורש?
10. משה אמר למלך אדום: **אֲנַחְנוּ בְקִדְשׁ, עִיר קִצָּה גְבוּלָךְ**. עין-קודיראת **איננה על גבול אדום**.
11. ובהמשך, משה ביקש מהמלך להמשיך בדרך המלך. עין-קודיראת **איננה על דרך המלך**.
12. **וַיִּמְאֵן אֲדָוִם נִתְּן אֶת יִשְׂרָאֵל עֲבָר בְּגִבְלוֹ, וַיֵּט יִשְׂרָאֵל מֵעֵלְיוֹ**, כלומר ישראל **התרחק** מאדום. אז למה המסע דווקא **הלך והתקרב** אל אדום (מעין-קודיראת הרחוקה אל צלמונה ופונון הקרובות)?
13. ולאחר שמלך אדום סרב, למה לסבוב את אדום **ממזרח**, **ועוד דרך ים-סוף**??
14. הור-ההר סמוך לאדום (**וַיִּחַנּוּ בְּהַר הַהָר בְּקִצָּה אֶרֶץ אֲדָוִם**). עין-קודיראת **אינה סמוכה לאדום**.
15. גם אם נניח שערד המקראית היא תל-ערד דהיום (ראה **הערותי** לעיל), 100 ק"מ מפרידים בינה ובין עין-קודיראת. למה דווקא יושבי ערד והעמלקים¹ תקפו את ישראל ולא מישהו יותר קרוב?
16. בעודם חונים בקדש (לכאורה עין-קודיראת) הם כבשו את ערד והשמידו את אויביהם. מדוע לא המשיכו צפונה והתנחלו בארץ אלא דווקא התרחקו מהארץ ונעו בכיוון ההפוך (אל צלמונה הקרובה לאדום, שמלכה כבר סרב למעבר!), אחר כך נעו כל הדרך עד ים-סוף, עקפו את אדום ומואב ממזרח דרך מדבריות ומלחמות קשות, רק בכדי למצוא עצמם על גדת הירדן? **מגוחך!!**
17. באונומסטיקון, פטרה מהווה נקודת-ייחוס למיקום קדש ברנע:

Kades Barne - The desert which extends to the city of Petra, a city of Arabia.

פטרה ועין-קודיראת רחוקות זו מזו כ- 100 ק"מ. כיצד יכולה האחת לסייע במיקום האחרת??

18. ולסיום, כל התיאוריות **מאסכולת סיני** מופרכות בקלות לנוכח השאלות הבאות:

← כיצד ייתכן שמצרים, ששלטה בחצי-האי סיני, לא תקפה את שיירת המסע במשך 40 שנה??

← משה מציין שבין שתי ההגעות לקדש, המסע סבב את הר-שעיר (דברים ב, 3-1). כיצד זה מסתדר

עם הטענה שהמסע מוכל בחצי-האי סיני??

לאור כל האמור לעיל, עין-קודיראת אינה קדש!



¹ העמלקים ישבו ליד קדש ותקפו את ישראל בשתי ההגעות אליה (לגבי השניה ראה תרגום ירושלמי **במדבר כא, 1**).

האונומסטיקון מגדיר היכן ישבו העמלקים, ומתייחס ספציפית למלחמה עם ערד:

Amalekitis - Territory in the desert to the south of Judaea beyond the city Petra going toward Aila. From this region other Canaanites came and fought the children of Israel in the desert.

גם יוספוס פלביוס מציין במפורש שהעמלקים ישבו בפטרה (קדמוניות 3, 2, 1):

Those that induced the rest to do so, were such as inhabited Gobolitis and **Petra**. They were called **Amalekites**...

1.42.2 ראיות פוּיטיביות למיקום קדש

הפרכנו לעיל את זיהוי קדש בעין-קודיראת. להלן אוכיח את מקומה הנכון באמצעות **ראיות פוּיטיביות**.
הן נחלקות לכמה קטגוריות:

1.42.2.1 ראיות מהאנומסטיקון ומקורות חוץ-מקראיים

האנומסטיקון מציין הרבה מאוד ערכים, שמכולם נובע שקדש נמצאת בסמוך לפטרה. אשתדל לקצר, ולכן אציג רק חלק מהערכים:

❖ הערך **קדש ברנע**: "המדבר שנמשך עד העיר פטרה" ... "קבר מרים נמצא שם גם כיום" ... "שם היכה כדרלעומר את העמלקים" ...

Kadea Barne: The desert which extends to the city of Petra... The tomb of Mariam herself is pointed out there even now... There also Chodollagomor beat the chiefs of the Amalakites.

❖ הערך **ברנע**: "זוהי קדש ברנע, במדבר שנמשך עד לעיר פטרה".

Barne: This is Cades Barne, on the desert which extends up to the city of Petra.

❖ הערך **הור ההר**: "ההר שעליו מת אהרון, ליד פטרה. שם נמצא הסלע שמשם הוציא ממנו מים".

Or: Mountain on which Aaron died near the city of Petra. There is now pointed out the rock, which Moses struck and gave water to the people.

❖ הערך **רקם** (בשתי הגדרות שונות):

Rekem: It is ... Petra, city of Arabia ...

Arkem (Arcem): According to Josephus this is Petra, the famous city of Palestine.

❖ אפילו הערך **פטרה** מחובר במפורש ל- **רקם**, דהיינו קדש:

Petra: City in the land of Edom in Arabia which is called Iechthoel. This is also called Rekem...

❖ הערך **שור**: "המקום שבו המלאך בא אל הגר שפחת שרי, בין קדש וברד. מדבר שור נמשך עד הים האדום, הסובב את גבול מצרים. יתירה מכך, קדש הוא המדבר שמעבר לעיר פטרה".

Sour: Where the angel came to Sarai's maid Agar, between Kades and Barad. The desert of Sur extends up to the Red Sea, which goes around the border of Egypt. Kades is the desert beyond the city Petra.

גם **יוספוס פלביוס** טוען שקדש נמצאת ליד פטרה ומסמן את מיקום קדש במדוייק! לא רק שהוא נוקב בשמות הספציפיים פטרה ורקם (Arce), אלא מתאר גם את שארע שם (מות מרים ומות אהרון בהור ההר).

to remove, and to march through the wilderness, and through Arabia. And when he came to a place which the Arabians esteem their metropolis, which was formerly called Arce, but has now the name of Petra: at this place, which was encompassed with high mountains, Aaron went up one of them, in the sight of the whole army; Moses having before told him he was to die: for this place was over

איור 109: קדש עפ"י יוספוס (קדמוניות, 4, 5).

גם **במגילות ים-המלח** נמצא השם "רקם", כמציין מקום מבוצר באדום ושעיר.

גם **כותבים מהתקופה היוונית והרומית** מציינים שהיוונים החלו לקרוא לרקם בשם פטרה¹.

¹ ראה סימוכין ופירוט בערך **Petra** בויקיפדיה. בין היתר: Strabo, Pliny ו-Diodorus.

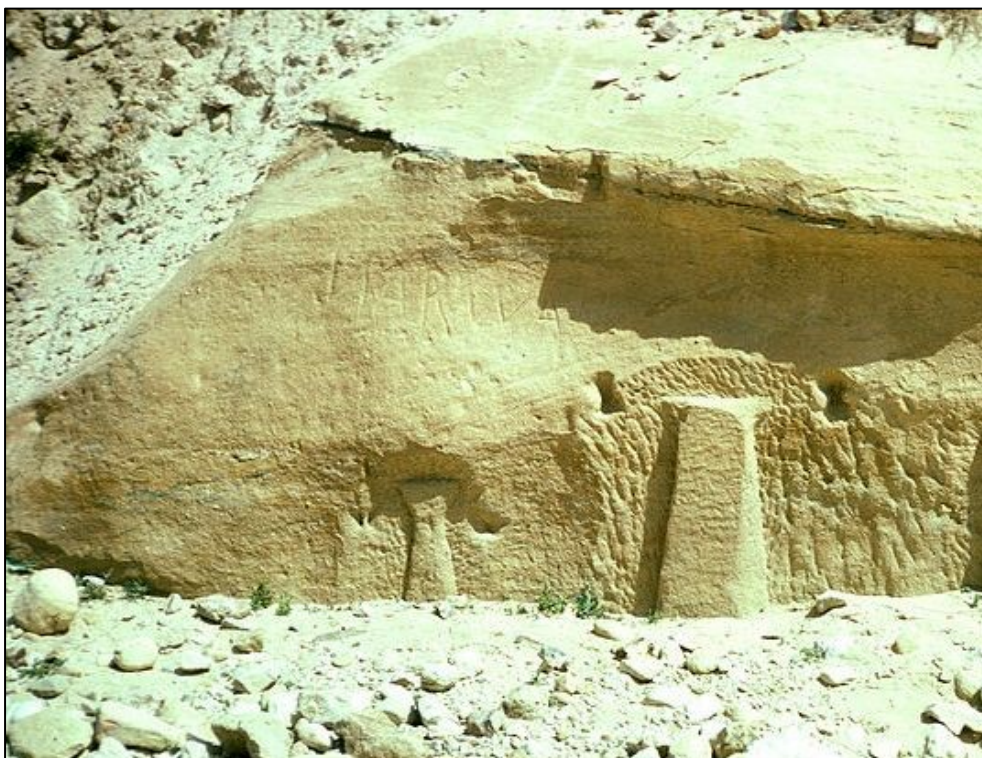
חוקרים מאוחרים רבים החזיקו בדעה שקדש נמצאת ליד פטרה, ומהם בחרתי להציג דווקא את Alois Musil. בספרו (The Northern Hejaz) הוא מקדיש **נספח שלם** (Appendix V) לעניין מיקום קדש. הוא דן בפירוט רב בכל הראיות העומדות לרשותנו לצורך קביעת המיקום. בין היתר הוא ממקם את הור-ההר ליד פטרה, ומסכם באומרו שקדש נמצאת ממזרח לפטרה, בדיוק היכן שמחקר זה זיהה אותה.

We identify Mount Hor, where Aaron died and was buried, with Mount Hârûn to the south of Petra (see Musil, *Umgebungskarte von Wâdi Mûsa, Petra*). The accounts quoted above concerning the journey along Mount Se'îr from Kadeš southward to the Sea of Reeds and thence along the 'Araba highroad across the southwestern corner of Se'îr to the northeast and north, agree entirely with the present routes. They thus corroborate our supposition that Kadeš must be located in the vicinity of Petra.

there was no water. In this way we may explain the various statements which are associated with Kadeš in the Bible. Reference is made to the wilderness of Pârân in which Kadeš is situated; to the wilderness of Şin, in which Kadeš is also located; to Kadeš Barne'a; to Meribat Kadeš or Mê Meriba, which is also Kadeš. All these designations may be explained, if we place Kadeš in the neighborhood of the ruins of Petra. The eastern part of this neighborhood is fertile and irrigated; the western part rocky, barren, and almost devoid of water.

איור 110: ספרו של מוסיל – קדש נמצאת ממזרח לפטרה.

ולסיום, ההוכחה הברורה ביותר לכך שרקם היא פטרה נמצאה במקום עצמו: על קירות ואדי מוסא, המשמש כמסדרון כניסה אל העיר פטרה, נמצאה **כתובת חרוטה** של השם **"רקם"**¹.



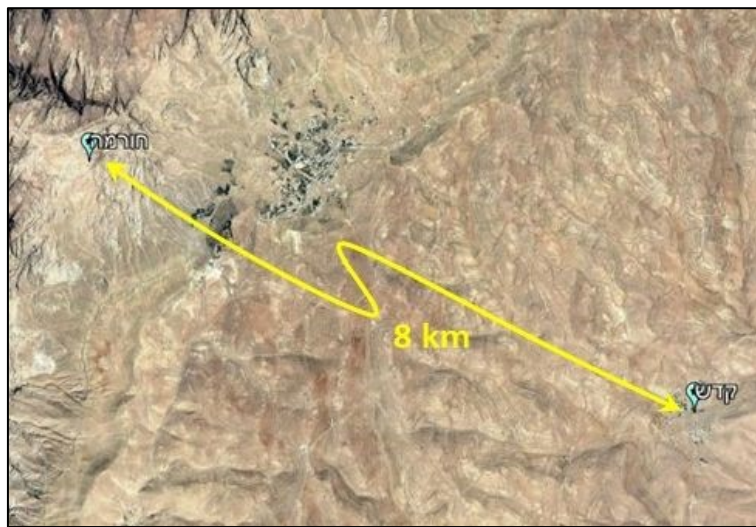
איור 111: השם "רקם" חרוט על קירות פטרה

¹ למרבה הצער, בעת הקמת גשר עילי בעבור מסלול התיור במקום, כוסתה הכתובת ביציקת בטון.

1.42.2.2 ראיות מתוואי המסע

בהגעה הראשונה ובהגעה השנייה

- ❖ משה אומר למלך אדום: *אֶנְחִנּוּ בְּקִדְשׁ עִיר קִצָּה גְבוּלְךָ*. וכן: *דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ נִלְךָ*, לא נטה ימין ושמאל. ואמנם, המיקום המוצע נמצא בקצה אדום ועל דרך המלך.
- ❖ *אֶחָד עָשָׂר יוֹם מֵחֶרֶב דֶּרֶךְ הַר שְׁעִיר עַד קִדְשׁ בְּרֻנֵעַ*. המרחק הוא אכן כ- 200 ק"מ (18 ק"מ ביום).
- ❖ מחקר זה זיהה את המקומות שהמסע עבר בהם, הן לפני ההגעה אל קדש (בהגעה הראשונה: רתמה, רימון-פרץ, ליבנה, ריסה), והן בדרכו מקדש והלאה (בהגעה השנייה: הור-ההר, צלמונה, ופונון). רצף זה מחייב שקדש תימצא במיקום המוצע.
- ❖ עצם הוכחת שתי הלולאות מוכיחה את מיקום קדש, שהרי היא מופיעה בשתייהן.
- ❖ בשתי הלולאות נזכר המקום חורמה. הראיתי כבר ש- [Jabal al Khurmah](#) מרוחק 8 ק"מ בלבד מקדש.



איור 112: חורמה – רק 8 ק"מ ממזרח לקדש

מיקום עמלק

ניתן להסיק על מיקום קדש ממיקומם של העמלקים.

ראשית אזכיר שכדורלעומר היכה את העמלקי בקדש (ראה גם להלן).

בהגעה הראשונה לקדש, לאחר חטא המרגלים משה מזהיר: *אֵל תֵּעָלוּ... כִּי הָעַמְלָקִי וְהַכְּנַעֲנִי שֵׁם לַפְּנִיכֶם*. אך: *וַיַּעֲפְלוּ לְעִלּוֹת... וַיִּגְדּוּ הָעַמְלָקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּהַר הַהוּא, וַיִּכּוּם וַיִּקְתּוּם עַד הַחֲרָמָה* (במדבר יד). גם במהלך ההגעה השנייה לקדש העמלקים תקפו את ישראל (ראה תרגום ירושלמי **במדבר כא, 1**).

והנה, הן יוספוס והן האונומסטיקון מציינים במפורש שהעמלקים ישבו בפטרה!

← יוספוס: "בני גבל **ופטרה** נקראו **עמלקים**" (קדמוניות היהודים, ג, ב, א).

← אונומסטיקון: "**ארץ עמלק** – טריטוריה... מעבר לעיר הנקראת **פטרה**".

1.42.2.3 ראיות ממסע כדרלעומר

המקום קדש נזכר לראשונה בהקשר למסע המלחמה של כדרלעומר שהיכה את: *רפאים בעשתרת קרננים ואת הזוזים בהם ואת האימים בשנה קריתים. ואת החרי בהררם שעיר, עד איל פארן אשר על המדבר. וישבו, ויבאו אל עין משפט הוא קדש, ויכו את כל שדה העמלקי, וגם את האמרי הישב בחצצן תמר.*

ראשית, נבדוק האם קדש מימי כדרלעומר היא קדש של יציאת מצרים? התשובה חיובית, כי הפסוק הנ"ל מתורגם כך (ירושלמי): *ותבו ואתו לאתנא דאתפליג דינא דמשה נביא, על עינא דמי מצותא הוא ריקם* ("ושבו ובאו למקום שבו נגזר דינו של משה הנביא, על עין מי מריבה היא רקם").

כעת, לאחר שנוכחנו שמדובר באותו מקום, נמשיך ונסקור את האסמכתאות:

- ❖ כדרלעומר נע במסלול שכולו ממזרח לירדן (ולכן ממזרח לרכס שעיר) עד איל-פארן¹, אח"כ חזר צפונה אל קדש ומשם הגיע לחצצון-תמר (עין גדי). מכאן שקדש בהכרח ממזרח לעין גדי!
- ❖ האונומסטיקון מציין שקדש מתקופת כדרלעומר נמצאת ליד פטרה:

Kadea Barne: The desert which extends to the city of Petra... There also Chodollagomor beat the chiefs of the Amalakites.

- ❖ כדרלעומר הגיע אל קדש והיכה את יושבי "שדה העמלקי"². האונומסטיקון מגדיר את ארץ עמלק:

Amalēkitis: Territory in the desert to the south of Judaea, beyond ... Petra going toward Aila.

- ❖ גם יוספוס מציין במפורש שעמלק ישב בפטרה:

❖ These were the sons of Esau. Eliphaz had five legitimate sons; Theman, Omer, Saphus, Gotham, and Kanaz; Amalek was not legitimate, but by a concubine, named Thamna. These dwelt in the part of Idumea called Gebalitis, and that denominated from Amalek, Amalekitis (Antiq. 2,1,2).

❖ Those that induced the rest to do so were such as inhabited Gobolitis and **Petra**. They were called Amalekites, and were the most warlike of the nations that lived there (Antiq. 3, 2, 1).

1.42.2.4 ראיות מהתנ"ך ומקורות חז"ל

- ❖ קדש רשומה כנקודה על גבול הארץ³:

← וְהָיָה לְכֶם גְּבוּל נֶגֶב מִקְצֵה יַם-הַמֶּלַח קִדְמָה (דהיינו מזרחה). וְנֹסַב לְכֶם הַגְּבוּל מִנֶּגֶב לְמַעְלָה עֲקֵרְבִים וְעֵבֶר צִנָּה וְהָיוּ תּוֹצְאֹתָיו מִנֶּגֶב לְקִדְשׁ בְּרִנֵּעַ וְיֹצֵא חֲצֵר-אֲדָר וְעֵבֶר עֲצֻמָּנָה (במדבר לד).

← ... גְּבוּל נֶגֶב מִקְצֵה יַם הַמֶּלַח מִן הַלְשָׁן הַפְּנֵה נֶגְבָּה. וְיֹצֵא אֶל מִנֶּגֶב לְמַעְלָה עֲקֵרְבִים, וְעֵבֶר צִנָּה וְעֵלָה מִנֶּגֶב לְקִדְשׁ-בְּרִנֵּעַ וְעֵבֶר חֲצֵרוֹן וְעֵלָה אֲדָרָה וְנֹסַב הַקְּרָקָעָה. וְעֵבֶר עֲצֻמָּנָה ... (יהושע טו).

¹ "איל פארן" הוא הפיסגה השלישית בגובהה (1668 מ') ממזרח לירדן, הנמצאת בקרבת ריסה (כיום ראס-א-נאקב).

כדרלעומר רצה לאכוף את שלטונו על האיזור בכלל ועל הערים שמרדו בו בפרט. בתחילת מסעו הוא השליט את מרותו על יושבי רמת עבר הירדן המזרחי. הוא וצבאו לא המשיכו דרומה מאיל פארן, מכיוון שלא היה טעם בירידת מצוקי בקעת חיזמה וטיפוס בחזרה. אח"כ שב צפונה והשתלט על ערי כיכר הירדן במפלס ים המלח.

² העובדה שהעמלקים נזכרים כבר בימי אברהם סותרת לכאורה את העובדה שעמלק הוא נכד-נכדו של אברהם (אברהם יצחק עשו-אליפז עמלק), אך אין כאן שום סתירה. עמלק "המקורי" היה נינו של נוח (ראה הרחבה בפרק מלחמת עמלק). אליפז התיישב בשעיר (כמו אביו עשו). הוא לקח כפילגש את תמנע, שהיתה בת העם החורי השכן, ולילדם המשותף הם קראו "עמלק" (ראה דברי יוספוס לעיל).

³ מחקר זה זיהה מקומות נוספים על הגבול, למשל: עצמונה היא צלמונה וחצר אדר הוא העירייה אודרוח. סוגיית הגבול ורבות אחרות נדונות בספרי "הגיאוגרפיה המקראית" ומוצגות בו הוכחות רבות לקביעות שהוצגו לעיל רק בתמצית.

- ◀ *ופאת נגב תימנה, מתמר עד מי-מריבות קדש, נחלה אל הים הגדול* (יחזקאל מז).
- ◀ קדש (רקם) נזכרת גם בכתבי חז"ל כחלק מתיאור גבולות הארץ (ברייתא דתחומין ועוד).
- ❖ **קדש-ברנע** נכבשה ע"י יהושע (יהושע י', 41) והיא נפלה בנחלת שבט יהודה. וודאי ייראה לך תמוה כיצד זה ייתכן, שהרי קדש נמצאת ממזרח לירדן, אך אין כל סיבה לתמיהה זו¹.

1.42.2.5 ראיות מתקופת אברהם

קדש נזכרת גם בהקשר למקום מגורי אברהם ובהקשר לבריחת הגר. חקירת הקשרים אלה העלתה חשד שהזיהוי הנוכחי של **גרר** שגוי². חקירת כל ההקשרים שבהם נזכרת גרר הוכיחה זאת מעבר לכל ספק. בכך נפתחה "**תיבת פנדורה**", שחקירתה נמשכה כ- 6 שנים: ככל שהתעמקתי בנושא, נוכחתי שהבנתנו את הגיאוגרפיה המקראית שגוייה, ובכלל זה זיהויים של מקומות הנחשבים כיום כעמודי תווך³.

התנגשות מול התפיסות הגיאוגרפיות המקובלות באקדמיה ובציבור הפכה לבלתי נמנעת.

מובן שחששתי מעימות כזה, שאותו לא צפיתי מראש ולא ביקשתי. נקלעתי להתלבטות קשה.

רבים יעצו לי להשמיט מספר זה כל עניין שאינו חיוני לליבתי (דהיינו יציאת מצרים), שמא אם יוטל ספק לגבי עניין משני כזה, עלול הדבר לעורר מחלוקת גם על הליבה.

כמובן לא יכולתי לקחת סיכון כזה, למרות חשיבותם העצומה של הגילויים וההשקעה העצומה. החלטתי להעביר נושאים אלה למסגרת נפרדת ונרחבת. הספר, "הגיאוגרפיה המקראית", יציג במתכונת אנציקלופדית מקוונת את הנושאים לעומקם. במסגרת מורחבת כזו אפשר יהיה גם לדון בהשלכות של תוצאות החקירה על קביעות ארכיאולוגיות והיסטוריות שהסתמכו על זיהויים גיאוגרפיים שגויים.

החלטתי להפריד בין שני הספרים דווקא כאן גם מכיוון שיציאת מצרים מעניינת כל אחד. היה לי חשוב להביא את הדברים לידיעת הציבור הרחב, ולכן כתבתי את הנושאים המורכבים "במילים פשוטות": השתדלתי שהכתוב יובן גם ע"י קורא שידיעותיו ההיסטוריות/גיאוגרפיות אינן נרחבות.

לעומת זאת, הספר "הגיאוגרפיה המקראית", המיועד לבקאים בתחומי ההיסטוריה או הארכיאולוגיה, עמוס ציטוטים והפניות למקורות הכתובים בשפות זרות (ארמית, יוונית, לטינית וערבית). פירוט רב כל כך עלול היה להרתיע חלק מקוראי הספר הזה.

לסיכום, בספר "הגיאוגרפיה המקראית" אציג את המשך ההוכחה של מיקום קדש, בימי אברהם, בתקופת יהושע והשופטים ובקשר לגבולות הארץ.

¹ אמנם הניקוד ברשימת המלכים הוא קדש, אך **תרגום השבעים** מוכיח שזו קדש (וכך גם בכל אזכור של עיר זו). כמו

כן שים לב שקדש נזכרת בקבוצת הערים הסמוכות אל **גבול אדום, בנגבה**.

מחקר זה מצא שנחלת יהודה (ושמעון) כללה גם את כל השטח **שמדרום לאדום** (כאמור, זהו ה"**נגב**" המקראי). למשל, נכללו בה גם מקומות שהיכרנו בהקשר ליציאת מצרים: חורמה, ערד, ליבנה, רימון (יהושע יב, יהושע טו). אציין שחר שער לא נכלל בנחלת יהודה. לימים, אנשי שבט שמעון עלו וכבשו חלקים משעיר (**דבה"א ד', 42**).

² **ויסע משם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור ויגר בגרר (בראשית 20, 1).**

³ לכאורה יכולתי לפטור את עצמי מהשקעה עצומה זו, באמירה שקדש של אברהם שונה מקדש של משה (כפי שעשו חוקרים אחרים שהעדיפו שלא להתמודד עם קושי זה). אך כפי שהראיתי **לעיל**, אין מקום להפרדה כזו.

קורא נכבד,

חפירות ארכיאולוגיות רבות סותרות לכאורה את המקרא¹.
בספרי "הגיאוגרפיה המקראית" מוכח שחפירות אלה נסמכו על זיהויים גיאוגרפיים שגויים.

חשיבות הספר היא בכך שהוא מוכיח שהסתירה כלל אינה קיימת.

הספר מציג מידע גיאוגרפי והיסטורי אודות כ- 200 מקומות מקראיים במתכונת אנציקלופדית.
לגבי כל מקום מוכחת השגיאה ובמידת האפשר מוצג גם המיקום הנכון.

אשמח לשתף פעולה עם חוקרים נוספים במחקר ובכתיבת הספר.



¹ ראה למשל [סקירה זו](#).